

LUKUHÖPERÖ

- esiopetusikäisille lapsille suunnattu lukupassi

Kehittämisryhmä:

Esiopettaja Sari Korhonen

Esiopettaja Tarja Mankinen

Kirjastoauton palvelupäällikkö Minna Halonen

Koulukirjaston informaatikko Helena Valtakorpi

Sanataideopettaja Anna Anttonen

Opinnäytetyöntekijä Anna Hyöky

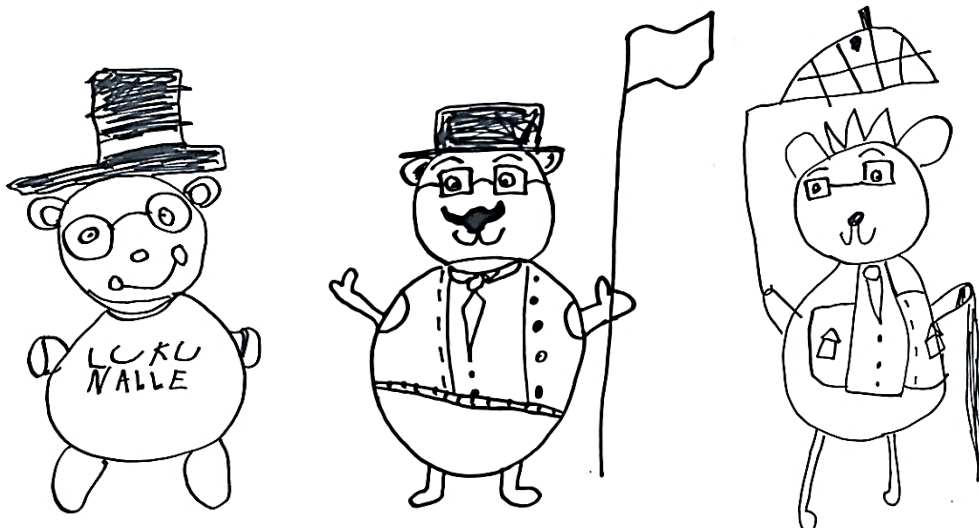
Opinnäytetyöntekijä Eveliina Kyllönen

Mukana myös:

Lastenkirjojen asiantuntija, kirjastovirkailija Elina Kanerva

Piirrokset: Vilma Nevala, Anna Matikainen, Hanna Ryttilahti

Lukuhöperö-nimi: Eero Väisänen

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
LUKUHÖPERÖ-MATERIAALI.....	5
RAKENNE	5
SUORITTAMINEN	6
TAVOITTEET.....	7
LUKUHÖPERÖ-TEHTÄVÄT	10
TUNNETAITOJEN TUKEMINEN	11
Tunteiden tunnistaminen.....	11
Tunteen ja teon ero.....	11
Tunteiden näyttäminen	11
Sosiaaliset tunteet.....	12
Ystävyys	12
Kiusaaminen	12
Auttaminen ja empatia	13
Itsetunto.....	13
Pelko ja rohkeus	13
Hyvä olo, paha olo, oman mielipiteen kertominen	14
KIRJALLISUUDEN LAJEIHIN SYVENTYMINEN	16
Tehtäviä kuva-, satu- ja kertomuskirjoihin	16
Tehtäviä runokirjoihin.....	19
Tehtäviä sarjakuvakirjoihin.....	20
Tehtäviä tekstittömiin kirjoihin ja piilokuvakirjoihin	21
Tehtäviä tietokirjoihin	22
Ihminen ja harrastukset.....	22
Luonnontieto:.....	23
Historia	24
Musiikki.....	25
YHTEISTYÖHÖN INNOSTAMINEN.....	28
Lapsen ja vanhempien yhteisiä tehtäviä.....	28
Tehtäviä kirjaston, esiopetuksen ja kodin yhteistyöhön	29
Tehtäviä ja ohjeita vanhemmille	30
Tehtävien ideoinnissa käytetyt lähteet.....	31

JOHDANTO

Lukuhöperö-passi on kehitetty esiopetuksen kirjallisuuskasvatuksen työkaluksi. Kehittämisessä on ollut mukana asiantuntijoita Oulun kaupungin kaupunginkirjastosta, koulukirjastosta, sanataidekoulusta ja Mäntylä-Snellman päiväkodin esiopetusyksiköstä sekä kaksi opinnäytetyöntekijää Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnasta. Lukuhöperö-passin nimi ja hahmot ovat Mäntylä-Snellman päiväkodin esiopetusryhmän lasten käsialaa. Kehittämisidea sai alkunsa perusopetuksessa käytettävästä Oulun kaupungin kirjallisuustyöryhmän kehittämästä kirjallisuussidonnasta.

Lukupassin tavoitteet ja sisältö pohjautuvat valtakunnalliseen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2010) sekä Oulun kaupungin esiopetussuunnitelmaan, jotka yhdessä linjaavat oululaisen esiopetuksen tavoitteet ja tehtävät. Paikallisen mausteen lukupassille antaa Mäntylä-Snellman päiväkodin esiopetuksessa painottuvat kokemuksellinen oppiminen, toiminnallisuus ja osallisuus. Lukupassin kehittäminen on toteutettu osana valtakunnallista Lukuinto-ohjelmaa, jonka tavoitteena on innostaa lapsia ja nuoria lukuharrastukseen. Lukuinto-ohjelman myötä lukupassin kehittämisprojektissa on pyritty luomaan uusia käytänteitä esiopetuksen ja kirjaston väliseen yhteistyöhön.

Lukuhöperö-passin kehittämisen sekä Lukuinto-ohjelman taustalla on huoli lasten ja nuorten lukutaidon heikkenemisestä 2000-luvulla (PISA, 2009). Sen vuoksi lukupassin tärkeimmäksi tavoitteeksi valittiin lasten ja heidän vanhempiensa yhteisen lukuinnostuksen syntyminen ja tukeminen. Lukupassin kehittämisen lähtökohtana ovat olleet valtakunnalliset linjaukset esiopetuksen tavoitteista sekä tutkimustieto lastenkirjallisuuden merkityksistä lasten kehitykseen ja oppimiseen. Lastenkirjallisuus on sidoksissa esimerkiksi lapsen itseilmaisuun sekä monipuoliseen kielen käyttämiseen (Suojala, 2009, 42–43). Erilaisten tekstien tavoitteena on ruokkia lapsen mielenkiintoa suullisen ja kirjoitetun kielen havainnointiin ja tutkimiseen. Kielellisen tietoisuuden kehittymistä tuetaan monipuolisen kirjallisuuden lisäksi kielellä leikkimisellä, loruilla ja riimitellen. Esiopetuksen tavoitteena on, että lapsi saa kokemuksia siitä, että puhuttu kieli voidaan muuttaa kirjoitetuksi ja päinvastoin. Esiopetuksen toiminnassa tulee huomioida lapsen tarve oppia leikin ja mielikuvituksen kautta. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2010, 13.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2010) yhdeksi esiopetuksen tehtäväksi mainitaan kannustaa lapsia vuorovaikutukseen, yhteistyöhön, yhteiseen vastuun ottoon ja osallisuuteen. Lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisen lisäksi osallistavassa ympäristössä luodaan mahdollisuudet luku- ja kirjoitustaidolle. Luku- ja kirjoitustaidon perustana ovat aikuisten ja lasten väliset keskustelut ja kuulluksi tuleminen kokemukset. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2010, 10–13.) Lasta tukevassa kieliympäris-

tössä lapsi saa ilmaista itseään vapaasti ja hänen aloitteisiinsa vastataan. Ympäristön tulisi olla kielelliseen ilmaisuun ja keskusteluun innostava sekä tarjota lapselle onnistumisen tunteita kommunikoijana. (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 22.)

Luettavat sadut ja tarinat kehittävät myös lapsen omaa tarinankerrontakykyä. Tarinankerromisen taito alkaa kehittyä aikuisen ja lapsen vuorovaikutuksen kautta jaetuissa kokemuksissa, jossa aikuinen ottaa kerronnassa aluksi pääroolin ja vähitellen siirtää vastuuta lapselle. (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 20–21.) Yhteisissä lukuhetkissä lapsen ja aikuisen maailmat kohtaavat ja he pääsevät seikkailemaan sadun maailmaan. He voivat yhdessä kokea sadun tunnelmat ja taian sekä samaistua tarinan henkilöihin. (Luoto & Luoto, 2001, 199.) Kirjan kuviin voidaan palata aina uudestaan ja niitä voidaan katsella niin kauan, kuin halutaan. Lapsi tarvitsee aikansa ymmärtääkseen tarinan kulun ja antaakseen kuville merkitykset. (Niinistö & Ruhala, 2006, 37 – 38.)

Kirjojen ja satujen avulla opitaan hahmottamaan mielikuvituksen ja todellisuuden rajaa, kulkemaan mielikuvitusmaailmaan, jossa kaikki on mahdollista, sekä tulemaan sieltä turvallisesti pois. (Suojala, 2009, 42.) Mielikuvituksen avulla ihminen kykenee asettumaan toisen ihmisen asemaan, siksi se on eettisen kasvun ja toiminnan perusedellytys. Mielikuvitusta voidaan kutsua tunneälyksi tai tunnetietoisuudeksi. (Jantunen, 2007, 13.) Mielikuvitus toimii lapsilla myös leikkiin innoittajana ja rikastuttajana sekä vetää lapsia satujen ja tarinoiden maailmaan. Mielikuvitusta, leikkiä ja lastenkirjallisuutta voidaan käsitellä toiminnallisesti yhdessä esimerkiksi draaman keinoin. (Toivanen, 2010, 27.) Satumaailmassa lapsi voi itse päättää asioista ja tehdä mahdottoman mahdolliseksi (Heinonen & Suojala, 2001, 146).

Saduilla on myös merkittävä vaikutus lapsen tunne-elämän kehittymiseen. Lapselle satu voi olla turvapaikka, johon arkiset ongelmat eivät ulotu. Yleensä lapsi löytää sadusta henkilön, johon pystyy samaistumaan ja jonka kautta hän pystyy kuvitteellisella tasolla käsittelemään erilaisia asioita. Sadussa sankari voittaa itsensä ja selviytyy vastoinkäymisistä, joka rohkaisee myös lasta selviytymään eteen tulevista haasteista. Satu antaa lapselle työkaluja käsitellä myös negatiivisena pidettyjä tunteita, kuten aggressiota. Saduissa aggressioita puretaan ketään oikeasti satuttamatta, ja näin lapsi saa luvan myös ”kiellettyjen” tunteiden käsittelemiseen turvallisella tavalla. (Ylönen, 2000, 7,27 ja 28.) On tärkeää, että lapselle luettavassa kirjassa on onnellinen loppu. Lapsen tulee saada uskoa sankarin pelastumiseen, että hän saa omassa elämässäänkin uskoa kaiken järjestyvän parhain päin. (Laulajainen, 2009, 24.)

LUKUHÖPERÖ-MATERIAALI

Seuraavissa luvuissa esitellään Lukuhöperö-passin rakenne, suorittamisohjeet sekä tavoitteet, joihin lukupassilla pyritään. Sivulta yhdeksän alkaen löytyvät lukupassin tehtävämateriaalit.

RAKENNE

Lukuhöperö-passin materiaali koostuu useasta eri osasta. Se sisältää kirjalistat, kirjoihin liittyviä tehtäviä sekä ohjeet lapsille ja vanhemmille. Materiaaleihin kuuluu myös kaksi erillistä suoritusten keräämiseen tarkoitettua kirjapassia sekä kunniakirjaa. Lapsille, jotka osaavat lukea, on laadittu erillinen Osaan jo lukea! – lukupassi ja siihen liittyvät lomakkeet ja tehtävät. Lukuhöperö-materiaaliin sisältyy muutamia tehtäviä ja ideoita kirjaston ja esiopetuksen välisen yhteistyön lisäämiseksi. Yksi niistä on esiopetusvuoden alussa pidettävä vanhempainilta, jossa keskustellaan vanhempien kanssa kirjojen lukemisen ja yhteisten lukuhetkien merkityksistä sekä tarjotaan mahdollisuus tutustua kirjastoautoon ja kirjaston muihin palveluihin.

Lukupassin kirjalistoihin on koottu laadukkaita kirjoja seitsemäksi eri kirjalistaksi, joista kuusi kuuluu peruslukupassiin ja yksi Osaan jo lukea! -lukupassiin. Kirjojen valinnassa on painotettu kotimaisuutta ja monipuolisuutta sekä lasten itsesäätelytaitojen tukemiseen sopivia aiheita. Listoihin sisältyy kirjoja lastenkirjallisuuden eri tyyllilajeista, joita tässä ovat kuvakirjat, sadut, kertomukset, sarjakuvat, runot sekä tietokirjat. Kuvanlukutaitoa kehittävät tekstittömät kuvakirjat ja piilokuvakirjat on laitettu omaksi listakseen. Myös helppolukuiset kertomuskirjat on laitettu omaan listaan ajatellen itse lukevia lapsia. Tietokirjoihin on valittu monipuolisia, sekä aiheiltaan ja sisällöiltään esiopetusikäisille lapsille sopivia teoksia. Pitkemmät kertomukset ja sadut ovat samassa listassa, mutta on syytä huomioida, että kirjastosta ne löytyvät eri hyllyluokista. Muutoinkin kirjat löytyvät kirjastoista niiden kirjallisuuden luokan mukaan joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Esimerkiksi jotkut runokirjat, joissa on muutakin tekstiä, voivat sijaita kuvakirjojen luokassa.

Lukupassin kirjoihin on kehitelty tehtäviä, joiden avulla voidaan syventyä kirjojen aiheisiin ja laajentaa lukukokemuksia. Tehtävät on jaoteltu kolmeen isompaan osa-alueeseen. Tunnetaitojen tukemiseen liittyvät tehtävät ovat yksi isompi kokonaisuus. Ne sopivat erityisesti kirjoihin, joissa käsitellään kyseisiä aiheita. Toinen osa-alue koostuu erityisesti kuva-, satu- ja kertomuskirjoihin liittyvistä yleisluontoisista tehtävistä sekä tiettyihin kirjallisuustyyliin liittyvistä tehtävistä. Tekstittömiin ja piilokuvakirjoihin liittyvät tehtävät ohjaavat lapsia kohdistamaan huomion kirjojen kuvitukseen. Runoihin liittyvissä tehtävissä huomiota kiinnitetään erityisesti runoilta ominaiseen rytmiiin sekä runon tunnelmaan. Sarjakuviin laadituissa tehtävissä opetellaan tarinan rakennetta ja kertomista kuvan keinoin. Tietokirjoihin on laadittu tehtäviä, joiden avulla voidaan käsitellä kirjan aihetta ja syventää oppimista. Tietokirjojen toisistaan poikkeavien aiheiden vuoksi tehtävät on jaoteltu muutamiin teemoihin, joita ovat ihminen ja harrastukset, luonnontieto, historia sekä musiikki. Tietokirjojen

valinnassa painotettiin monipuolisuutta sekä aiheiden ja sisältöjen sopivuutta esiopetusikäisille lapsille.

Tehtävien kolmas osa-alue sisältää lapsen ja vanhemman yhteisen lukuinnostuksen tukemiseen tarkoitettuja tehtäviä, jotka tehdään kotona. Siihen kuuluu myös tehtäviä esiopetuksen ja kirjaston sekä esiopetuksen ja kodin välisen yhteistyön lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi. Vanhemmille suunnattujen tehtävien ja ohjeiden tarkoitus on muistuttaa vanhempia yhteisten lukuhetkien sekä lastenkirjallisuuden merkityksistä lapselle. Ne voidaan antaa vanhemmille yhdellä kertaa mietittäväksi tai yksi kerrallaan. Tehtävien monipuolisuuden lisäämiseksi jokaiseen tyyliin on laadittu myös valmis tehtävälomake. Materiaaleihin kuuluu myös lomakkeet kirja-arvostelun ja kirjaesittelyn tekemiseen. Jälkimmäinen on tarkoitettu Osaan jo lukea! –passiin itsenäisesti tehtäväksi ja muulle ryhmälle esiteltäväksi.

SUORITTAMINEN

Lukuhöperö-lukupassi suoritetaan yhdessä esiopetuksen henkilökunnan ja vanhempien kanssa. Lapsen ei tarvitse osata itse lukea vaan aikuiset lukevat ja lapset saavat nauttia kuuntelemisesta. Esiopettaja valitsee lasten kanssa yhden kirjan jokaisesta kuudesta eri kirjalistasta. Yksi valituista kirjoista luetaan lapsille kirjastoautossa tai lähikirjastossa ja yhden he voivat kuunnella äänikirjana. Esiopetuksessa luettavien kirjojen lisäksi lapset lukevat kaksi kirjaa vanhempiensa tai jonkun muun läheisen aikuisen kanssa. Vanhemmat valitsevat lapselle yhden kirjan jostakin kuudesta kirjalistasta ja toisen kirjan lapsi valitsee itse kirjaston valikoimista.

Jokaisen kirjan lukemisen jälkeen tarkoituksena on tehdä kirja-arvostelu ja muita tehtäviä opettajan harkinnan mukaan. Kirja-arvostelu opettaa lapsia muodostamaan mielipiteen luetusta kirjasta. Opettaja valitsee lasten kanssa jokaiseen kirjaan sopivat tehtävät. Jokaisen kirjan lukemisen ja tehtävien teon jälkeen lapset saavat merkinnän kirjapassiin. Merkintänä voi olla esimerkiksi leima tai tarra. Kahdeksan kirjan jälkeen lapsille annetaan kunniakirjat todistukseksi suorituksesta.

Jos lapsi osaa lukea, hän voi suorittaa lisäksi *Lukuhöperön Osaan jo lukea!* -passin valitsemalla neljä kirjaa helppolukuisten kirjojen listasta tai kuudesta muusta listasta. Motivaation kannalta on tärkeää, että lapsi saa itse valita lukemansa, mutta opettaja voi ohjata lasta valitsemaan hänen lukutaidon tasoon sopivia kirjoja. *Osaan jo lukea!* -passiin on valmiina neljä itsenäisesti tehtävää tehtävälomaketta, mutta opettaja voi valita lapsen kanssa peruspassin tehtävistä tilanteeseen sopivat tehtävät. *Osaan jo lukea!* -passiin on oma suoritusten keräämiseen tarkoitettu lukupassi sekä kunniakirja.

Kirjojen lukutilanteissa voidaan keskustella kirjasta ennen kirjan lukemista, lukemisen aikana sekä kirjan loputtua. Muutama kysymys esimerkiksi kirjan kansikuvasta ja nimestä saattaa lapset kirjan maailmaan. Lukemisen loputtua aikuinen voi kannustaa lapsia muo-

dostamaan oman mielipiteen kirjasta kysymällä: *Piditkö kirjasta? Miksi? Miksi valitsit tämän kirjan? jne.* Aina kirjat eivät kuitenkaan kaipaa keskustelua vaan voi luottaa tarinan voimaan ja antaa lasten mielikuvituksen lentää rauhassa sekä uskoa, että lapsi poimii kirjasta itselleen merkitykselliset asiat. (Jokipaltio, 1997, 5.)

Lukupassin päätavoitteeseen lukuinnostuksen syntymiseen voi esiopetuksen aikuiset vaikuttaa omilla asenteillaan ja tehtävien valinnalla. Myös lukuhetken tunnelma ja paikka vaikuttavat siihen, millainen kokemus kirjasta jää lapsille. Kirjanlukuhetki pihalla tai metsässä tuo jännittävää vaihtelua lukuhetkiin. Pihalla voi lukemisen lisäksi kuunnella ääniä, nuuhkia hajuja ja katsella luonnon värejä tai muuten herkistää lasten aisteja ja mielikuvitusta sekä luoda mukavaa tunnelmaa.

Kirjalistojen kirjat on valittu kirjaston ammattilaisten kanssa ja niissä on huomioitu hyvä saatavuus. Jos kyseistä kirjaa ei kuitenkaan jostain syystä ole saatavilla, niin aikuiset voivat ohjata lapsia valitsemaan esimerkiksi jonkun toisen saman sarjan kirjoista tai eri painoksen samasta kirjasta. Tietokirjojen saatavuus on yleisesti huonompi kuin kaunokirjallisten teosten. Niiden kohdalla aikuiset voivat auttaa lapsia etsimään jonkun vastaavan samaa aihetta käsittelevän tietokirjan. Kirjojen valinnassa ja hankinnassa voi kääntyä kirjaston ammattilaisten puoleen ja pyytää heitä etsimään tietyt kirjat valmiiksi.

Lukuhöperö-passin suorittaminen on osa muuta esiopetusta ja sen se voidaan integroida muun toiminnan joukkoon. Lukupassissa on monenlaisia tehtäviä, joista kuhunkin tilanteeseen voidaan valita sopivat. Opettaja voi myös valita, kuinka laajoja tehtäviä kulloinkin toteutetaan ja soveltaa tehtäviä tilanteen ja ryhmän tarpeiden mukaan. Toisinaan voidaan keskustella vaikka jokaisesta kirjan kuvasta tai tehdä tehtäviä aikuisen valitsemissa kohdissa kesken lukemisen. Lukuhöperö-passiin on kehitteillä muutamiin kirjoihin liittyviä tehtäväkokonaisuuksia, joista voidaan ottaa vinkkiä muidenkin kirjojen käsittelyyn (erillinen materiaali). Esiopetusvuoden aikana suoritettavat Lukuhöperö-tehtävät voidaan koota jokaiselle lapselle omaksi Lukuhöperö-kansioksi. Toimintaa voidaan dokumentoida myös ryhmän yhteiseksi sanomalehdeksi tai sähköiseen blogiin. Lukuhöperö-kansiossa olevat valokuvat tehtävien tekemisistä ja lukuhetkistä jättävät muistoja lapselle esiopetusvuodesta.

TAVOITTEET

Lukuhöperö-passin tärkeimpänä tavoitteena on innostaa lapsia ja vanhempia kirjojen ja tarinoiden maailmaan. Monipuoliset kirjalistat ja tehtävät antavat lapsille mahdollisuuden tutustua lastenkirjallisuuden eri lajeihin ja laajentaa mielekkäiden kirjojen valikoimaa sekä antaa valinnan varaa erilaisia mieltymyksiä ajatellen. Lukupassin tavoitteena on myös kasvattaa lapsista ahkeria kirjastonkäyttäjiä ja lisätä kirjaston ja esiopetuksen välistä yhteistyötä.

Esiopetusikäisen lapsen elämässä itsesäätelytaitojen kehittyminen on tärkeässä roolissa. Siksi lukupassin kirjojen ja tehtävien valinnassa tärkeimpänä näkökulmana on ollut itsesäätelytaitojen (kehittymisen) tukeminen. Itsesäätelyllä tarkoitetaan tässä yhteydessä

lapsen kykyä säädellä tunteitaan, käyttäytymistään ja ajatteluaan (Aro, 2011, 16). Lapsen kielellisten kykyjen kehittyessä myös itsesäätelykyvyt kehittyvät, kun lapsi oppii nimeämään ja ilmaisemaan tunteitaan myös sanallisesti (Webster-Stratton, 2011, 281). Voidaan siis ajatella, että jo kirjojen lukeminen, kehittäessään lapsen kielellisiä kykyjä, tukee samalla lapsen itsesäätelyn kehittymistä.

Lukupassin tehtävät ovat tärkeä osa lukemisprosessia ja niillä on erilaisia tavoitteita. Niiden/tehtävien valinnassa ja ideoinnissa tärkeänä näkökulmana on ollut toiminnallisuus sekä lasten ja vanhempien osallisuus. Tehtävät on tehty esikouluikäisen lapsen kehitystä ja oppimista ajatellen. Tehtävien kytkeytyminen lapsen elämään on tärkeää, jotta lapsi voi tuntea olevansa osallinen esikoulussa tapahtuvassa toiminnassa. Lasten luontaiset tavat tutkia, kokeilla ja toimia on huomioitu tehtävien valinnassa. Toisaalta rauhoittumista ja paikallaan oloa vaativien tehtävien avulla lapset oppivat keskittymään tekemäänsä. Lapselle annettavien kotitehtävien kautta vanhemmat pääsevät mukaan esikoulun kirjallisuuskasvatukseen. Vanhempien ja lasten osallisuuden ja yhteisten lukukokemusten lisäämiseksi passiin on suunniteltu yhteisiä tehtäviä vanhemmille ja lapsille. Kiinnostusta kirjallisuuteen ja lapsen lukukokemusten rikastamiseen tuetaan vanhemmille annettavilla vinkeillä ja vanhempien omilla tehtävillä.

Lukupassin yhtenä tavoitteena on myös alkavan lukutaidon tukeminen sekä eri lukutaitojen kehittyminen. Lukupassiin on valittu kirjoja, joiden avulla voidaan opetella kuvanlukutaitoa, nuotinlukutaitoa ja kartanlukutaitoa. Kielelliseen tietoisuuteen ja alkavan lukutaidon tukemiseen liittyen tehtävien tavoitteena on tukea lasten kuulemisen ja lukemisen ymmärtämistä sekä auttaa hahmottamaan tarinoiden rakennetta ja tuottaa omia tarinoita. Tehtävien avulla voidaan myös oppia perehtymään syvällisemmin johonkin tiettyyn asiaan. Erilaiset ryhmä- ja paritehtävät tukevat lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä, jotka ovat myös tiiviisti yhteydessä lapsen käyttäytymisen itsesäätelytaitojen kehittymiseen. Yksilötehtävissä lapsi puolestaan oppii etsimään itsenäisesti vastauksia kysymyksiin ja muodostamaan oman käsityksensä asioista sekä ilmaisemaan mielipiteitään.

Lähteet:

Aro, T.(2011). Miten ymmärrämme itsesäätelyn? Teoksessa T. Aro ja M-L. Laakso. (Toim.) Taaperosta taitavaksi toimijaksi : itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen (s.10-18). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. (2009). Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.

Heinonen, S-L. & Suojala, M. (2001). Lapsi elää satua. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula ja I. Ruokonen, (Toim.) Taiteen ja leikin lumous (s.144–155). Helsinki: Oy Finn Lectura ab.

Jantunen, T. (2007). Satu kasvattaa. Topeliuksen sadut ja kasvatusajattelu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jokipaltio, J. (1997). Sadun voimat 2. Polunpäitä sadun maailmaan. (Toim.) Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Laulajainen, L. (2009). Sanan taika. Esseitä ja artikkeleita. Helsinki : Books on Demand.

Luoto, T. & Luoto, S. (2001). Satu ja tarina elää päiväkodissa. Teoksessa M. Suojala ja M. Karjalainen, (Toim.) Avaa lasten kirja (s.184–200). Helsinki: Lasten keskus.

Niinistö, H. & Ruhala, A. (2006). (Toim.). Olipa kerran tarina. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla (s.33 – 38). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Suojala, M. (2009). Lastenkirjallisuus kielen ja kuvittelukyvyn laajentajana. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen ja A-L Välimäki, (Toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa (s.40–44). Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Toivanen, T. (2010). Kasvuun! Draamakasvatusta 1 – 8 –vuotiaille. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ylönen, H. (2000). Lohditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Helsinki: Tammi.

Webster-Stratton, C. (2011). Kuinka edistää lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Alkuperäinen teos: How to promote children's social and emotional competence. Helsinki : Profami.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2010). [viitattu 11.6.2013], Saatavilla pdf-muodossa:

<URL:http://www.oph.fi/download/129690_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf>

LUKUHÖPERÖ-TEHTÄVÄT

TUNNETAITOJEN TUKEMINEN

Tunteiden tunnistaminen

- **Miltä musiikki tuntuu?** Leikkiin tarvitaan ”tunnekepit” tai kartonkiympyrät, joissa on iloinen ja surullinen naama. Aikuinen soittaa musiikkia ja kun musiikki pysähtyy jokainen nostaa sen naaman ylös, joka vastaa hänen tunnettaan musiikista. Voidaan käydä kierros, miltä musiikki kenestäkin tuntui.
- **Mikä väri kuvaa tunnetta?** Tarvitaan erilaisia kuvia eri tunnetiloissa olevista hahmoista. Lapsi saa värittää kuvan niillä väreillä, mitkä kuvaavat hänen mielestään kyseistä tunnetta.

Tunteen ja teon ero

- **Vihaisuus kuva:** Piirrä (ja kirjoita), mitä teet silloin, kun olet oikein vihainen. Keskustellaan sitten siitä, mitä voi tehdä, kun on vihainen ja miksi vihaa ei saa purkaa esim. lyömällä toista.
- **Vihaisuusesitys:** Opettaja esittää käsi/sorminukeilla esityksen kahdesta kaveruksesta, jotka suuttuvat toisilleen niin, että toinen tönäisee toista. Mietitään yhdessä, mitä muuta kaveri olisi tönäisyyn sijaan voinut tehdä. Opettaja esittää esitystä uudestaan aina ehdotusten mukaan. Aikuiset voivat myös itse esittää roolihahmoja, jolloin esitys on lasten mielestä vieläkin vaikuttavampi. Myös lapset voivat tulla halutesaan näyttämään.

Tunteiden näyttäminen

- **Pohditaan lasten kanssa:** Miksi joskus on niin vaikeaa näyttää, mitä sisimmässään tuntee? Voiko tunteen salaamisesta olla jotain hyötyä? Voiko siitä olla jotain haittaa, jos ei näytä rehellisesti sitä mitä tuntee? Esimerkkejä siitä, joissa oma tunne on ollut erilainen kuin minkä on näyttänyt toisille?
- **Omantunnonkuja:** Joku lapsista on kirjan henkilö ja toiset asettuvat kujaksi, josta henkilö kulkee. Toiset toimivat ikään kuin henkilön omanatuntona ja antavat tälle neuvoja, miten henkilön tulisi toimia, että kirjassa käsitelty tilanne (esim. riita) muuttuisi paremmaksi.
- **Heitä hymy:** Leikkijät asettuvat piiriin lattialle. Yksi valitaan aloittajaksi ja hän alkaa hymyillä leveää hymyä. Muut leikkijät eivät saa hymyillä tai ilmeillä. Hymyilevä aloit-

taja ”ottaa hymyn huuliltaan” kädellään ja heittää sen kohti toista lasta, jota katsoo samalla silmiin. Vastaanottaja nappaa kopin hymystä ja asettaa sen omille huulilleen ja jatkaa hymyn heittämistä jollekin toiselle lapselle. Leikkiä voi jatkaa myös muilla ilmeillä, kuten surullinen tai vihainen.

Sosiaaliset tunteet

Ystävyys:

- **Kaikki on mun kavereita:** Lapsille annetaan tehtäväksi leikkiä jonkun muun kuin parhaan ystävän kanssa. Voitte järjestää kaverinvaihtopäivän, jolloin arvotaan leikkikaverit ja vaihdetaan niitä sovitusta merkistä. Tavoitteena on ymmärtää, että kaikki esikoulun lapset ovat tärkeitä ja hyviä leikkikavereita.
- **Tarina ystävydestä:** Keksitään yhteinen satu ystävydestä ryhmäsadutusmenetelmällä.
- **Terveitimisharjoitus pareittain:**
 - *Hyvää päivää! Miten voit?*
 - *Kiitos hyvää, entäs sinä?*
 - *Kiitos, ei hullumpaa. Mitä olet tehnyt tänään eskarissa?*
 - *... (lapsi keksii itse), entäs sinä?*
 - *... (lapsi keksii itse). Hauskaa päivän jatkoa!*
 - *Samoin sinulle!*

Käykää keskustelu eritavoilla: kiireisesti, kiukkuisesti, iloisesti, väsyneesti, hassusti, hiljaa, kovaa, nauraen, itkien jne.

Vinkki: Vuoropuhelun voi tehdä myös pienenä näytelmänä.

- **Puhekuplat:** Painetaan omien sormien jäljet paperille, keksitään kaikille ilme ja puhekupla, mitä ystävälistä he sanoisivat toisilleen.

Kiusaaminen:

- **Pohdintaa:** Mietitään tilanteita, joissa joku on jäänyt yksin tai tullut kiusatuksi. Miltä se tuntuu? Onko jollain omaa kokemusta?
- **Still-kuva kiusaamistilanteesta:** Otetaan leikisti valokuva, jossa yhtä tai useampaa lasta kiusataan. Pohditaan sitten, miltä se mahtoi tuntua. On tärkeää, että ”kiusattu” on roolissaan vapaaehtoisesti.

Auttaminen ja empatia:

- **Ystävän auttaminen:** Lasten kanssa keskustellaan ystävydestä ja auttamisesta. Heille annetaan tehtäväksi auttaa ystävää jotenkin päivän aikana. Myöhemmin käydään yhdessä läpi, miten kukin on suorittanut tehtävän.
- **Halhippa:** Valitaan yksi tai kaksi leikkijää hipaksi. Hipan kosketuksesta pitää mennä kyykkyyn. Toiset leikkijät voivat pelastaa kyykyssä olevan halilla, joka kestää ”yy-kaa-koo” laskun ajan. Peli loppuu, kun kaikki ovat kyykyssä.
- **Kissa ja hiiren poikanen:** Leikkiin tarvitaan iso tila. Yksi leikkijöistä valitaan kissaksi ja yksi hiirenpoikaseksi. Kissa ei saa kuulla kuka valitaan hiiren poikaseksi. Muiden leikkijöiden tehtävä on suojella hiirenpoikasta. Leikkijät menevät tilan toiseen päähän, kissa jää puoleen väliin ja huutaa ”Kuka teistä on hiiren poikanen?”. Kaikki leikkijät huutavat ”Minä!” ja lähtevät juoksemaan kohti tilan toista päätä. Kissa alkaa ottaa kaikkia leikkijöitä kiinni. Leikkijöiden tehtävä on suojella oikeaa hiiren poikasta, niin että hiiren poikanen saataisiin tilan toiseen päähän, turvaan kissalta. Jos kissa saa oikean hiiren poikasen kiinni, leikki loppuu ja valitaan uusi kissa ja hiiren poikanen.
- **Tunnetarina:** Opettaja etsii esim. kirjasta tai lehdestä kuvan, jossa jollakin on jostain syystä pahamieli. Keksitään yhdessä ryhmäsadutusmenetelmällä kuvasta tarina.

Itsetunto:

- **Positiivisuuspiiri:** Leikkijät istuvat piirissä ja jokainen sanoo jotain kivaa vieressään istuvasta. Sen jälkeen voidaan vaihtaa kiertosuuntaa tai sekoittaa istumajärjestystä muulla tavoin. Puheenvuoron merkinä voi olla jokin kiva esine, joka annetaan aina leikkijälle, kenestä kerrotaan.
- **Millaisia jälkiä minusta jää?** Värjätään jalat askarteluvärillä tai värjäävällä ruoka-aineella (esim. mustikka). Tepastellaan sitten ison paperin päällä musiikin tahdissa. Lopuksi tarkastellaan omia jälkiä ja kierretään katsomassa muiden jättämiä jälkiä.

Pelko ja rohkeus:

- **Pelottavat äänet ja ilmeet:** Lapset saavat kertoa, millaisia ääniä kuuluu päivällä ja millaisia yöllä. Asian havainnollistamiseksi laitetaan valot pois ja päälle. Keskustellaan yhdessä myös pelottaako pimeää ja miksi? Ja mietitään ratkaisuja pimeänpelon selättämiseen. Sen jälkeen näytetään itse mahdollisimman pelottavilta ja keksitään pelottavia ääniä.

- **Pelonpoistaja:** Piirretään toiselle puolen paperia pelottavia asioita, toiselle puolelle rohkeutta tuovia.
- **Rohkeuseläin:** Lapset saavat suunnitella itselleen rohkeutta tuovan eläimen tai hahmon, joka valmistetaan esimerkiksi huovuttamalla tai jostakin massasta. Keskustellaan yhdessä, millaisissa tilanteissa rohkeuseläin voisi auttaa. Lapsia kannustetaan itsenäisesti käyttämään rohkeuseläimiä tilanteissa, joissa he kokevat tarvitsevansa niitä.
- **Pelko ja rohkeus pantomiimi:** Opettaja näyttää esim. kuvallisista lapuista toiminnan (imurointi, koiran ulkoilutus jne.) ja lapsi esittää sen joko pelokkaasti tai rohkeasti. Toiset lapset arvaavat, mitä lapsi esittää ja onko hän pelokas vai rohkea. Pantomiimin tarkoitus on myös naurattaa!
- **Sokko:** Liikutaan pareittain siten, että toinen on sokko eli hänellä on silmät kiinni (tai peitetty jollain), ja toinen kuljettaa hänet johonkin kohteeseen. Sokko tunnustelee kohdetta ja koittaa arvata mikä se on.
- **Hirveä Hiippari:** Huone pitäisi saada mahdollisimman pimeäksi. Leikki vaatii liikumatilaa ja taustalle laitetaan jotain musiikkia. Lapset asettuvat piiriin, laittavat silmät kiinni ja opettaja ”merkkää” Hirveän Hiipparin muilta salaa koskettaen häntä hellästi selkään. Silmät avataan ja lähdetään kulkemaan ympäri huonetta. Se, joka valittiin hirveäksi hiippariksi yrittää mahdollisimman salamyhkäisesti ”kaataa” lapsia hellällä kosketuksella selkään. Ne, joita kosketaan selkään kaatuvat lattialle. Kaatujat ovat sen jälkeen hiljaa lattialla. Toiset leikkijät koittavat saada selville, kuka Hirveä Hiippari on. Ensimmäinen, joka tietää, huutaa ”Epäilen!” Toinen, jolla on aavistus Hiipparista, huutaa ”Todistan!”. Tämän jälkeen he kuiskaavat arvauksensa ohjaajalle. Jos molemmat ovat oikeassa leikin ensimmäinen kierros päättyy. Uusi kierros voidaan aloittaa valitsemalla uusi Hirveä Hiippari.
- ➔ Leikin jälkeen keskustellaan, miltä tuntui olla pimeässä, miltä tuntui olla Hirveä Hiippari, oliko leikissä jotain pelottavaa, miten pelosta pääsee eroon ja onko pelko aina paha asia jne.

Hyvä olo, paha olo, oman mielipiteen kertominen

- **Postia ystävälle:** Askarrellaan postikortti ystävälle ja kirjoitetaan siihen jotain kivaa ystävästä. Kortit voidaan laittaa postilaatikkoon, josta posteljooni jakaa ne. Jotta kaikki saisivat kortin, voidaan arpoa, kuka kirjoittaa kellekin kortin.
- **Mikä on hauskaa?** Tehdään piiri, jossa kaikki saavat keksiä, mikä on hauskaa. Se, joka on sanojan kanssa samaa mieltä nostaa peukalon ylös, ja se joka eri mieltä laittaa peukalon alaspäin.

- **Tunnelmalorut:** Opettaja lukee runokirjasta runoja. Kaikki saavat sanoa tykkäsivätkö runosta vai eivätkö. Apuna voidaan käyttää iloista ja surullista pahvinaamoja. Voidaan myös keskustella miksi joku tykkäsi runosta ja joku taas ei. Millainen tunnelma lorussa oli jne.
- **Omat tunteet:** Lapset piirtävät kuvan itsestä iloisena sekä itsestä surullisena. Piirustukseen voidaan myös kirjoittaa mikä tekee lapsesta iloisin, mikä taas surullisen.
- **Mielipidejana:** Opetellaan muodostamaan mielipide luetusta tarinasta, runosta tai sarjakuvasta. Tehdään mielipidejana, jossa toisessa päässä on ”kirja ei ollut mieleinen” – paikka ja vastaavasti toisessa päässä ”pidin kirjasta paljon” kohta. Keskivaiheilla on kohta ” en osaa sanoa” tms. Lapset asettuvat janalle mielipiteensä mukaisesti. Opettaja voi korostaa, että kaikki mielipiteet ovat oikeita eikä tarvitse ajatella, mitä toiset pitivät kirjasta. Tämä tehtävä voidaan tehdä vaikka jokaisen kirjan lukemisen jälkeen.

Vinkki: mielipidejanaa on helppo soveltaa useissa muissakin tilanteissa. Aluksi lapset saattavat seurata kaveria, mutta menetelmän tullessa tutuksi, he uskaltavat paremmin ilmaista oman, aidon mielipiteensä.

KIRJALLISUUDEN LAJEIHIN SYVENTYMINEN

Tehtäviä kuva-, satu- ja kertomuskirjoihin

- **Sarjakuva:** Tehdään kirjan tapahtumista kolmen kuvan sarjakuvan, jossa on tarinan alku, keskikohta ja loppu.
- **Laulu kirjasta:** Muistellaan kirjan aiheesta jokin laulu.
- **Miten kirjan hahmot liikkuvat?** Liikutaan kuin jokin kirjan hahmo tai henkilö. Tässä leikissä apuna voi käyttää musiikkia. Kun musiikki lakkaa pysähdytään ja vaihdetaan liikettä ja hahmoa.
- **Jatkokertomus:** Keksitään yhdessä kirjaan jatkoa. Esimerkiksi, mitä päähenkilölle kuuluu vuoden päästä.
- **Kim-leikki:** Etsitään yhdessä esineitä, joka tulevat mieleen kirjasta ja leikitään Kim-leikkiä niillä.
- **Ketjukerronta-tarina:** Keskustellaan luetun kirjan pohjalta tarinan rakenteesta. Sen jälkeen tehdään oma tarina ketjukerrontamenetelmällä. Istutaan piirissä ja kerrotaan vuorotellen tarinaa. Tarinan inspiraatioksi voidaan ottaa jokin hahmo tai esine, joka kulkee piirissä. Opettajan tehtävä on ohjata siten, että kertoja jatkaa siitä, mihin edellinen on jäänyt.
- **Draamaa:** Näytellään kirjasta jokin kohtaus tai koko tarina. Teatteriesitys voidaan tehdä nukketatterina sormi-, käsi- tai keppinukeilla, pöytäteatterina luonnonmateriaaleista tehdyillä hahmoilla, varjoteatterina tai itse näytellen käyttäen roolivaatteita apuna. Aina ei tarvitse tehdä suuritöisiä lavastuksia ja puvustuksia vaan riittää, kun näyttelijällä on jokin roolimerkki eli esimerkiksi hattu tai huivi. Katselkaa roolivaatevarastoonne ja antakaa mielikuvituksen lentää!

Erilaisia hahmoja ja nukkeja esityksiin ja leikkeihin:

- Askarrellaan **sorminukke** tai sorminukkeryhmä parittomasta hanskasta. Voit käyttää koristeluun langanpätkiä, tilkkuja jne.
- Askarrellaan **keppinukke** pahvista käyttäen tilkkuja ja langanpätkiä somisteena. Keppinukeille voi tehdä irrallisia vaatteita.
- Tehdään **hahmoja kivistä, kävyistä ja kepeistä**. Liimataan esimerkiksi pieniä kiviä askarteluliimalla yhteen ja koristellaan maalilla, langoilla ja kangastilkuilla. Oksista saa hienoja liskoja ja käärmeitä.

- **Retki teatteriin:** Mennään katsomaan jotain näytöstä teatterille. Lasten kanssa käsitellään esityksen jälkeen tarinan rakennetta ja näyttelemistä sekä sitä, miten näytelmä syntyy kirjan pohjalta.
- **Tarinan paikkoja:** Tehdään lasten kanssa rata esimerkiksi liikuntasaliin tai pihalle, jossa esiintyy tarinassa kuultuja paikkoja. Käydään rata yhdessä läpi ja muistellaan samalla tarinan kulkua.
- **Tehdään kirjan maisema:** Rakennetaan luonnonmateriaaleista jokin kirjan tapahtumapaikka. Kerätään sammalia, varpuja, jäkälää yms. matalareunaiseen kulhoon. Jäkäliä ja sammalia kerätessä täytyy muistaa, että niiden kasvaminen kestää vuosia, joten niitä ei revitä turhaan. Kulhon pohjalle voi laittaa hieman vettä, jos haluaa materiaalien pysyvän kosteina. Maisemaa voidaan käyttää leikkimiseen tai pöytäteatterialustana esim. omille kivi- tai pahvihahmoille.
- **Satumaailma pihalle:** Tehdään satumaailma ison kiven, kannon tai muun kivan paikan ympärille. Annetaan sammalien ja jäkälien kasvaa rauhassa paikallaan ja lisää paikkaan mieluisia satumaailmaan kuuluvia asioita. Kuvitellaan olevan aivan pienen pieniä satumaailman olentoja. Silloin voi nähdä, kuinka satumaailma alkaa elää.
- **Maalatut kivet:** Maalataan kivistä jokin hahmo tai asia, joka löytyy sadusta. Tarviin: sileäpintaisia kiviä, askartelumaaleja, väritöntä lakkaa, siveltimiä. Kivet pestään ja kuivataan ennen maalaamista. Kiviin maalataan kuvioita ja lakataan maalin kuivuttua. Kiviä voi käyttää esimerkiksi pöytäteatterin hahmoina, pihaleluina, oven aukkipitäjinä yms. Käyttötarkoituksia voi keksiä lisää
- **Lukutoukka:** Tehdään seinälle ”lukutoukka” tai joku vastaava kirjojen lukemista havainnollistava ja innostava mittari. Yksi esimerkki on: kirjojen kansista otetut kuvat laitetaan seinälle, kun kirja on luettu.
- **Huovutettu tarina:** Luetusta tarinasta tai sadusta jokainen valitsee mieleisen kohdan, josta tekee huovuttamalla kuvan. Alustaksi leikataan sopivan kokoinen puuvillainen aluskangas, jonka päälle asetetaan taustavillat ohuin ristikkäisin kerroksin. Väriavilloilla ja villalangoilla hahmotellaan haluttu kuva alusvillojen päälle. Villojen päälle pirskotellaan mäntysuopavesiliuosta ja aloitetaan hellävarainen huovuttaminen eli sormenpäillä pyörittely. Huovuttamisen edetessä lisätään saippuavettä. Huovuttamista jatketaan kunnes villat ovat niin huopuneita, että nyppiessä levystä ei lähde irtomaan kerroksia. Sen jälkeen työn päälle asetetaan toinen puuvillakangas ja työ rullataan napakaksi pötköksi ja pyöritellään. Välillä pötkö avataan ja rullaamissuuntaa vaihdetaan. Lopuksi työtä huuhdellaan vuorotellen kuumalla ja kyl-

mällä vedelle ja annetaan sitten kuivua. Yksityiskohtia teokseen voi lisätä ompelemalla ja neulahuovuttamalla.

Taulut voidaan koota seinälle näyttelyksi ja jokainen saa kertoa omasta taulustaan. Vaihtoehtoisesti voidaan sopia, minkä kohdan tarinasta kukin kuvaa ja tehdään tauluista jatkuva tarina seinälle.

Tehtäviä runokirjoihin

- **Runohyppely:** Luetusta runokirjasta valtaan yksi runo ja hypitään hyppynarulla tai trampoliinilla runon tahtiin, jolloin runon sanat ja rytmi tulevat tutuiksi.
- **Runoon liikkeet ja äänet:** Luetusta runokirjasta valitaan jokin runo, joka opetellaan ulkoa. Runoon keksitään yhdessä liikkeet. Osa lapsista voi tehdä runoon myös äänimaisemaa suulla ja kehonsoittimilla. Runoteos voidaan esittää jossakin esikoulun tilaisuudessa.
- **Runon elävöittäminen:** Sormista maalataan eri hahmoja tai tehdään sormille eri ilmeitä, joilla elävöitetään jonkin runo tai loru. Hahmoja voidaan tehdä myös jalkapohjiin. Runoteos voidaan esittää jossakin esikoulun tilaisuudessa.
- **Runon värit:** Kukin lapsi valitsee runokirjasta mieleisen runon ja miettii, mitkä kaksi väriä sopivat runon tunnelmaan parhaiten. A3-kokoisen (Litoposter) paperi taitetaan kahtia ja vahvistetaan taitos sormella vetämällä. Paperi avataan ja valituilla väreillä tehdään läikkiä toiselle puolen taitosta. Kun läikkiä on tarpeeksi, taitos suljetaan ja paperia painellaan niin, että maali leviää. Paperi avataan ja tarkastellaan, mitä taideteos esittää. Ääri viivoja voidaan vahvistaa ja lisätä yksityiskohtia esimerkiksi tussilla. Teokset voidaan laittaa seinälle ja kirjoittaa niiden yhteyteen runot, jotka olivat taideteosten pohjalla.
- **Ötökät.** Keksitään, miten mikäkin ötökkä voisi liikkua (esim. selällä keinuon, rapukävely, hyppiminen, karhukävely jne.) ja kokeillaan kaikkia tapoja mahdollisimman isossa tilassa liikkuen. (Papupiilokas – ötökkäriimejä)

Tehtäviä sarjakuvakirjoihin

- **Suurennos:** Yhdessä luetusta sarjakuvasta tehdään pienissä ryhmissä suurennokset kollaasitekniikalla. Apuna voidaan käyttää lehdestä leikattuja hahmoja sekä kaikkia mahdollisia askartelutarvikkeita ja piirustus- ja maalausvälineitä.
- **Oma sarjakuva:** Lapset keksivät oman sarjakuvan, johon leikkaavat lehdestä hahmoja. Sarjakuvat kootaan yhteiseksi sarjakuvavihkoksi, jota kaikki saavat lukea.
- **Hahmojen vuoropuhelu:** Jokainen leikkaa lehdestä kaksi hahmoa, joilla on erilaiset ilmeet (hyväntuulinen ja pahantuulinen, iloinen ja vihainen, iloinen ja surullinen, vakava ja naurava). Keskustellaan ja katsellaan, millaisia ilmeitä kukin on löytänyt. Jokainen keksii itse, mitä omat hahmot voisivat sanoa toisilleen. Hahmot liimataan paperille ja aikuiset auttavat lapsia kirjoittamaan tekstit puhekupliin.
- **Sarjakuva näytellen:** Pareittain tai pienissä ryhmissä näytellään kirjasta valittu sarjakuva tai pätkä siitä. Roolimerkeiksi voidaan ottaa hattuja, huiveja tms. pientä rekvisiittaa. Sarjakuvanäytelmät esitetään toisille ryhmille.
- **Tunteet sarjakuvissa:** Etsitään sarjakuvasta eri tunteita ja olotiloja, joita hahmoilla esiintyy ja mietitään miten ne on kuvituksessa tuotu esille. (esimerkiksi pelko (hiki-pisarat), kipu (tähdet), idea (lamppu), kiukku (salama) jne.). Voidaan keksiä myös omia keinoja, miten tunteita voisi kuvata kuvituksen avulla.

Tehtäviä tekstittämiin kirjoihin ja piilokuvakirjoihin

- **Teksti kirjaan:** Tehdään yhdessä tekstittömään kirjaan tarina, jonka aikuinen kirjaa ylös.
- **Mitä kuvista löytyy?** : Tutkitaan tarkasti kirjan kuvia ja mietitään, mitä kuvat kertovat katselijalle. Tehdään paperista tai pahvista pienet kehykset, joiden avulla rajataan sivuilta pieniä yksityiskohtia. Jokainen lapsi valitsee yhden yksityiskohdan, jonka maalaa tai piirtää paperille.
- **Kuvakirjoitus:** Tehdään viesti jollekin ystävälle tai kirjan hahmolle kuva- tai salakirjoituksella. Viestin voi tehdä yksilö-, pari- tai pienryhmätehtävänä. Kuvakirjoituksessa viesti kuvataan pienillä kuvilla, joiden väliin voi kirjoittaa sanoja, jos lapset osaavat kirjoittaa. Salakirjoituksen puolestaan voi kirjoittaa oikean mustekynän puhtaalla terällä tai sulkakynän avulla taikamusteella eli sitruunamehulla. Teksti saadaan näkyviin kuumentamalla silitysraudalla. Kuumentamiseen tarvitaan aikuisen apua.
- **Leikkiä ilman puhetta:** Leikkijät valitsevat yhdessä roolileikin, jota leikitään tai opettaja antaa leikin aiheen (esim. kauppa, kampaamo, juna tai auto). Leikin ideana on leikkiä ilman ääntä vain kehonkielen ja ilmeiden avulla. Kuinka selittää bussikuskille ilman sanoja, minne on menossa tai kampaajalle minkälaisen kampauksen haluaa?
- **Kuva-analyysia:** Valitaan kirjasta yksi sivu, jota tarkastellaan yhdessä. Tehdään kuvasta uusi kuva omilla kehoilla. Lapset asettuvat yksi kerrallaan kuvan elementeiksi. Kuvaan voidaan tehdä liikettä keholla sekä ääntä suulla.

Sen jälkeen valitaan lehtikuvista tai taidekuvista kolme muuta kuvaa, jotka sopivat kuvaan. Ne voivat sopia kuvan värimaailmaan, tunnelmaan tai niiden avulla voidaan keksiä kokonaan uusi juoni, jossa kirjasta valittu kuva saa uuden merkityksen.

Lopuksi tehdään kuvasta tai sen jostakin osasta vastakuva eli käytetään vastakkaisia elementtejä, värejä, tunnelmaa jne. Vaihtoehtoisesti voidaan jatkaa kuvaa ja tehdä tarinasta omanlainen.

Tehtäviä tietokirjoihin

Ihminen ja harrastukset: *Meidän ja muiden perheet, Meidän ja muiden tunteet, Minä päästä varpaisiin, Tatu ja Patu pihalla*

- **Varjo-omakuva:** Tehdään pareittain toisista varjokuvat. Seinään teipataan iso pala rullapaperia, johon kohdistetaan valo siten, että varjosi piirtyy paperille. Valon ja paperin välissä seisoen kokeillaan erilaisia asentoja, esim. hassuja ja pelottavia. Valitaan yksi asento, jossa pysyy niin kauan, että kaveri pystyy piirtämään ääriiviivat. Varjot voidaan värittää halutulla tavalla. Kaikkien varjokuvat voidaan koota seinälle ja luoda niiden ympärille esim. kuutamomaisema.
- **Varjoteatteria keholla:** Tehdään varjoteatteria keholla. Kokeillaan minkälaisia erilaisia hahmoja tulee esim. käsistä ja keksitään teatteriesitys. Aiheena voi olla myös jokin tuttu satu.
- **Varjopantomiimi:** Tehdään vuorotellen kirjaimia kehosta varjoteatterin keinoin. Toiset arvaa, mitä kirjainta henkilö esittää.
- **Me diagrammeissa:** Tehdään seinälle erilaisia diagrammeja esikoululaisten silmien väreistä, sukupuolesta, lemmikkieläimistä, asuinpaikoista, perheenjäsenten määristä jne. Tarkastellaan diagrammeja ja keskustellaan, mitä ominaisuuksia ihmisissä voidaan mitata ja ilmaista numeroina.
- **Erilaiset perheet:** Mietitään parin kanssa 3 asiaa, joissa ollaan samanlaisia ja 3 asiaa, joissa ollaan erilaisia. Voidaan miettiä erikseen ulkonäköön liittyviä piirteitä ja mielipiteisiin liittyviä asioita.
- **Uusia pihaleikkejä:** Valitaan Tatu ja Patu pihalla-kirjasta muutama leikki, jotka eivät ole vielä tuttuja kaikille ja leikitään niitä pihalla.
- **Perinteisiä pihaleikkejä:** Leikitään pihalla jokin perinteinen pihaleikki. esim. Kymmenen tikkua laudalla, Tervapata yms. Voidaan myös kysyä kotona vanhemmilta, mitä pihaleikkejä he ovat lapsena leikkineet.
- **Opetetaan leikki:** Pienryhmissä lapset miettivät, minkä leikin opettavat toisille ryhmille. Sen jälkeen jokainen ryhmä vuorollaan opettaa valitsemansa leikin.

Luonnontieto: *Pieni ötökkäkirja, Ensimmäinen lintukirjani, Kissanhoidon käsikirja, Lasten oma kasvikirja, Muumit ja maailmankartasto*

- **Lähiympäristön eläimet:** Keskustelkaa lasten kanssa lähiympäristön eläimistä esim. hämähäkeistä, muurahaisista ja linnuista. Etsikää yhdessä tietoa näistä eläimistä tietokirjoista ja tehkää tietosivu jokaisesta eläimestä. Sivulla voi olla tietoa eläimen elinkaaresta, asuinalueesta ja ruokavaliosta.
 - **Eläinbongaus:** Tehdään jokaiselle lapselle oma eläinten bongaustaulukko tai esikouluhuoneen seinälle yhteinen iso taulukko. Taulukkoon voi laittaa sarakkeet 1. mitä olet nähnyt 2. milloin ja missä 3. Piirrä kuva bongauksesta. Taulukkoon merkitään esikoulussa ja kotona havaitut eläimet. Voidaan käydä myös yhteisillä bongausretkillä. Lapsia muistutetaan, että pikkueläinten tulee antaa jatkaa matkaansa rauhassa ja niitä tutkitaan vain katselemalla. Havaintoja voi tallentaa myös digikameralla.
 - **Kasvibongaus:** Kasvien bongaukseen voidaan tehdä samanlainen taulukko kuin eläimistä. Kasvien bongauksen yhteydessä voidaan opetella vuodenaikojen vaihtumisen havaitsemista.
 - **Kasviretki:** Lähdetään retkelle tunnistamaan ja keräämään kasveja. Mukaan otetaan sakset ja kori. Esikoululla kasvit prässätään ja tehdään niistä kasvitaulut, jossa lukee kasvin nimi, löytöpaikka- ja aika. Prässätyistä kasveista voidaan tehdä myös taidetta
 - **Luontoretki:** Lähdetään retkelle muistiinpanovälineet ja digikamera mukana. Retkellä tehdään luontohavaintoja havaintoja ja merkitkää muistiin säätila, paikka sekä havainnot linnuista ja muista eläimistä.
 - **Oma lemmikkieläin:** Sanomalehdestä rutistellaan jonkin eläimen vartalo ja raajat ja teipataan ne toisiinsa maalarinteipillä. Vartalon ja raajojen ympärille kiedotaan liisterissä kasteltuja sanomalehtisuikaleita napakasti. Kun lemmikki on kuivunut, se maalataan ja lakataan. Lemmikeillä voi leikkiä vaikka eläinkauppaa. Yhdessä mietitään lemmikkien elintapoja ja laaditaan niille hoito-ohjeet.
- Vinkki:** iho- ja ympäristöystävällisen liisterin saat peruna-, maissi-, vehnä- tai ruisjauhoista. (Katso ohjeet netistä tai kirjasta Kuvitella! Saarelma, P. 2012.)
- **Aartenetsintä:** Lapset jakautuvat kahteen ryhmään ja askartelevat aarten sekä aarrekartan. Karttaan merkitään rakennukset, suuret puut ja muut selkeät maastomerkit. Kartassa voi olla kulkuohjeet esim. kävele 10 askelta. Matkan varrelle voi laittaa myös vihjelappuja (kuva seuraavasta vihjeen paikasta, sanallinen arvoitus tai vinkki, mistä seuraava vihje voisi löytyä).

- **Suunnistus:** Lapset saavat kartat, joissa näkyy piha-alueen rakennukset yms. Karttojen avulla he suunnistavat pihalla ja etsivät rasteja, jotka on laitettu karttaan merkittyihin paikkoihin.
- **Kuvasuunnistus:** Lapset on jaettu ryhmiin. Kukin ryhmä saa neljä erilaista kuvaa esikoulurakennuksen sisätiloista. Lasten tulee etsiä paikat, joista kuvat on otettu. Lopuksi käydään läpi, mitä paikat olivat. Kuviin saa haastetta, kun kohteen rajaa tiukasti.

Historia: *Suomen lasten linnakirja, Kello kautta aikojen, Dinosaurukset*

- **Oma linna:** Tehdään pihalle yhteinen iso linna luonnonmateriaaleista, kankaista, pahvista, laudoista tai muista saatavilla olevista materiaaleista. Jos eläviin puihin halutaan kiinnittää jotain, niin käytetään narua. Linnaa voidaan käyttää leikkimisen lisäksi esim. sadun lukupaikkana tai draamanäyttämönä.
- **Hiekkalinna:** Lähdetään retkellä rannalle ja rakennetaan yhdessä suuri hiekkalinna. Hiekkalinnan voi rakentaa myös esikoulun tai päiväkodin pihalle. Rakentamiseen käytetään kosteaa hiekkaa. Mikäli hiekka on kuivaa, sitä voi kastella. Linna koristellaan luonnonmateriaaleilla ja siinä voi leikkiä muovihahmoilla tai itse tehdyillä kivihahmoilla.
- **Ritarilinna:** Askarrellaan ritarilinna liimaamalla tai niittaamalla tyhjiä vessa- ja talouspaperihylsyjä yhteen. Materiaalina voi käyttää myös esim. tyhjiä keksipaketteja ja tyhjiä, pestyjä maitopurkkeja yms. Vessapaperinhylsyistä tai maitopurkeista syntyy hienot tornit. Linnan voi päällystää paperimassalla ja maalata.
- **Arkeologileikki:** Yksi leikkijöistä piilottaa hiekkalaatikkoon aarteita esim. muovisia dinoja tai jotain muita esineitä (esim. valkoiseksi maalattuja keppejä ”luita” ja värikkäitä kiviä). Hiekan pinta tasoitetaan, jotta aarteet piiloutuvat kunnolla. Arkeologit alkavat kaivaa aarteita varovasti pienillä lapioilla tai lusikoilla. Esineistä harjataan hiekka pois ja löytöpaikka ja esineen nimi merkitään arkeologin vihkoon.
- **Sukupuuttoon kuolleita olioita:** Tutkitaan Dinosaurukset tietokirjasta millaisia dinosauruksia maan päällä on vaellellut ja tehdään paperimassasta dinosauruksia. Dinosauruksen voi tehdä joko litteän alustan päälle reliefimäisesti kohokuviona tai rautalankaa apuna käyttäen kolmiulotteiseksi. Teoksen kuivuttua se maalataan askarteluväreillä ja lakataan kirkkaalla askartelulakalla. Olioiden ympärille voi luoda kokonaisen tarinan niiden elämästä tai siitä kuinka ne hävisivät maanpinnalta.

- **Kurkistuslaatikko:** Tehdään sukupuuttoon kuolleiden dinosaurusten asuinympäristöstä pienoismaailma kurkistuslaatikon sisään. Laatikoksi sopii mikä tahansa pieni pahvilaatikko. Materiaalina voi käyttää esimerkiksi lehtikuvia, kierrätysmateriaaleja, omia piirustuksia ja maalauksia, tekstiilejä, luonnonmateriaaleja jne. Laatikon kylkeen puhkaistaan 1 cm x 1 cm reikä, josta voi katsella lavastusta. Lopuksi kanneksi teipataan silkkipaperista taivas. Silkkipaperin värillä saa pienoismalliin halutun tunnelman.
- **Fossiilit:** Tehdään tasapohjaisen muoviastian pohjalle savesta sopivankokoinen paksuhko levy, johon painetaan jokin muovi esine, esimerkiksi eläin. Esine poistetaan savesta varovasti. Valetaan syntyneeseen koloon kipsijauheesta valmistettua kipsiliuosta. Kipsin kuivuttua savi poistetaan ja kipsireliefin reunat viimeistellään. Kipsilaatan annetaan vielä kuivua muutama päivä, jonka jälkeen se voidaan maalata askarteluväreillä ja lakata kirkaalla lakalla kestävämmäksi.
- **Kellonpiilotusleikki:** Tässä leikissä lapset oppivat käsittämään aikaa. Leikissä käytetään munakelloa tai herätyskelloa, jonka raksutuksen voi kuulla. Joku piilottaa kellon ja laittaa siihen ajan esim. 2 minuuttia. Kerrotaan aika etsijöille. Etsitään kelloa raksutuksen perusteella. Silmät voidaan sitoa liinalla leikin vaikeuttamiseksi.
- **Retki paikallishistoriaan:** Tehdään retki paikalliseen museoon tai muuhun paikallishistoriaan liittyvään kohteeseen.

Musiikki: *Eläinten musiikkiopisto ja Kiekkumaralla*

- **Äänikokeiluja:** Keskustellaan lasten kanssa erilaisista äänistä. Erotellaan luonnon äänet ja ihmisen aiheuttamat äänet, joita ovat esimerkiksi ihmisäänet ja musiikki-instrumenttien tuottamat äänet. Mietitään, miten itse voi tuottaa samankaltaisia ääniä. Tehdään kokeita siitä, miten erilaisista materiaaleista saadaan aikaan erilaisia ääniä.
- **Muminalaulua:** Lapset keksivät ohjaajan kanssa jonkin kaikille tutun laulun. Laulua aletaan laulaa jollain yhdellä tavulla. esim. ”tii”. Jokainen saa keksiä vuorollaan, millä tavulla laulu seuraavaksi lauletaan.
- **Mörinää ja pörinää:** Leikkiin osallistujat menevät piiriin. Leikin ohjaaja tai joku lapsista päättää leikissä käytettävän lauseen. Esimerkiksi: ”Minä olen lukutouk-

ka!” Ohjaaja aloittaa keksimällä lauseen esitystavan esim. hiljaisesti, möreästi, hikitellen jne. Jokainen leikkijä saa vuorollaan keksiä, millä tavalla lause sanotaan. Lause voidaan sanoa joko yhteen ääneen tai käydä kierros piirissä, jolloin jokainen sanoo lauseen erikseen.

- **Musiikkipatsaat:** Kuunnellaan klassista musiikkia ja tanssitaan sen tahtiin. Kun musiikki loppuu, mennään lähimmän kaverin luo ja muodostetaan yhdessä patsas. Käydään kierros, jossa lapset kertovat mitä patsas esittää.
- **Kehonsoittimet:** Kokeillaan millaisia ääniä omasta kehosta saadaan aikaan: erilaiset naksutukset, suhinat ja maiskutukset suulla, läpsytykset kehon eri osiin, tömistykset, hankaaminen jne. Tehdään nimiteos kehonsoittimilla: tavutetaan jokaisen nimi ja keksitään siihen sopiva rytmi ja soittotapa. Kun kaikkien nimet on käyty läpi, opettaja auttaa jokaista löytämään oman nimen rytmin. Kaikki soittavat yhtä aikaa nimeään. Voidaan kokeilla erilaisia aloituksia ja lopetuksia esim. piirissä istuen yksi kerrallaan alkaa soittaa, kun opettaja näyttää merkin. Kun kaikki ovat mukana ja on soitettu jonkin aikaa, yksi kerrallaan lopettaa soittamisen. Teos voidaan videoida tai äänittää.
- **Nuotit:** Tarkastellaan yhdessä nuotteja kirjoista. Opettaja kertoo, mitä nuotit merkitsevät ja antaa esimerkkejä korkeista, matalista, nopeista ja hitaista äänistä pianolla tai muulla soittimella. Lapset saavat tehdä omat nuottiviivastot ja kopioida nuotteja viivastoille.
- **Kierrätyssoittimet:** Pyydetään lapsia tuomaan kotoaan tyhjiä rasioita yms. materiaalia, joista tehdään soittimia:
 - **Marakasseja ja rytmimunia** voi tehdä pääsiäismunien muovimunista tai tyhjästä muovipulloista. Ne valmistetaan laittamalla pakkausten sisälle hiekkaa, riisiä, makaronia, kiviä, kuivia herneitä tai ohranjyviä. Munan voi myös huovuttaa kauniiksi.
 - **Musiikkikapulat** tehdään puukepeistä.
 - **Rytmikivet** syntyvät parista kämmeneen sopivaa kiveä.
 - **Kilistimenä** toimii keraaminen astia, jota naputellaan hellävaraisesti veitsellä tai lusikalla
 - **Rummut** tehdään kumisevista astioista tai pahvilaatikoista. Vaihtoehtona on pingottaa isoon säilyketölkkiin kalvoksi nahkaa tai vanha kumikäsine. Vispilä tai puukeppi toimii rumpukapulana.
 - **Sadeputki** tehdään putkista (talouspaperihylsy tms.) ja herneistä.
 - **Suhinasoitin** tehdään vanhasta suklaarasiasta ja kuulista.

- **Puhallinsetti** syntyy, kun tyhjiin pulloihin laitetaan eri määrä vettä.
- **Itämainen vesisoitin** tehdään siten, että pesuvatiin laitetaan vettä ja veteen kellumaan pieni astia (muoviastia ei soi). Kelluvaa astiaa naputellaan teelusikalla. Äänenkorkeutta voi säädellä lisäämällä tai vähentämällä vettä.
- **Kielisoitin** syntyy laudasta, jonka molempiin päihin naulataan nauvoja. Naulojen väliin pingotetaan kuminauhoja.
 - ➔ Soittimet voi maalata tai koristella muulla tavoin kauniiksi ja houkutteleviksi.
 - ➔ Perustetaan bändi ja harjoitellaan ja esitetään toisille jokin laulu.
- **Rytmiharjoituksia:** Opetellaan rytmisoittimilla tavuttamista. Tavutetaan asioita, jotka lapset löytävät luokkatilasta. Kokeillaan tavuttaa erilaisilla tempoilla eli nopeuksilla.

YHTEISTYÖHÖN INNOSTAMINEN

Lapsen ja vanhempien yhteisiä tehtäviä

- **Lapselle oma kirjastokortti:** Jos lapsella ei ole vielä kirjastokorttia, vanhemmat hankkivat sellaisen. Oma kirjastokortti innostaa lainaamaan kirjoja ja lukemaan niitä sekä huolehtimaan lainakirjoista.
- **Kuva lukuhetkestä:** Perheen yhteisestä lukuhetkestä otetaan kuva, jonka lapsi tuo esikouluun. Vanhempi kirjoittaa ylös lapsen kertomuksen, mikä kirja luettiin, millainen tarina oli ja millainen lukuhetki oli.
- **Hassu sarjakuva:** Lapsi etsii vanhempien kanssa sanomalehdestä hassun sarjakuvan, jonka tuo esikouluun. Lapset saavat kertoa valitsemastaan sarjakuvasta ja, mitä hassua siinä on. Sarjakuvat voidaan laittaa lukupassikansioon tai käyttää muissa tehtävissä apuna.
- **Erikoinen lukupaikka:** Lapsi ja vanhemmat keksivät mahdollisimman erikoisia kirjan lukupaikkoja ja testaavat, millaiselta satuhetki tuntuu eri paikoissa. Esikoulussa tehdään seinälle diagrammi eri lukupaikoista ja siitä, kuinka moni on testannut niitä. Esikoulussa lapset saavat myös kertoa kokemuksiaan erikoisista lukupaikoista.
- **Kirja sinulle:** Yhteisellä kirjastokäynnillä vanhempi valitsee lapselleen jotain sellaista luettavaa, jota lapsi ei itse ehkä valitsisi ja lapsi puolestaan saa valita vanhemmalleen jotain uutta luettavaa. Kotona voidaan keskustella, miltä toisen valitsema kirja tai lehti tuntui ja, millaisista kirjoista kukin eniten pitää.
- **Iltasatukirjalle paikka:** Iltasadun taikaa voidaan vahvistaa valmistamalla hieno laatikko tai pussukka, johon vuorotellen kukin perheenjäsen saa valita luettavaa. Laatikkoon laitetaan yksi kirja kerrallaan. Paksuja jatkokirjoja voidaan säilyttää laatikossa kunnes ne on luettu. Valitsemisjärjestyksen muistamiseksi laatikkoon voi kiinnittää paperin tms., johon merkitään vuorot.
- **Makuja kirjan maailmasta:** Valmistetaan jokin ruokalaji tai retkieväätsä kirjan hengessä. Inspiraationa voidaan käyttää kirjan tekstissä ilmenneitä ruokalajeja, kuvia, tunnelmia tai värejä. Mielikuvitus päästetään lentoon ja nautitaan yhteisestä tekemisestä ja maukkaasta ruoasta.

Tehtäviä kirjaston, esiopetuksen ja kodin yhteistyöhön

- **Satutunti:** Käydään vierailulla kirjastoautossa tai lähikirjastossa ja siellä kirjaston työntekijä lukee yhden lukupassin kirjan. Samalla voidaan tutustua kirjaston kokoelmiin ja lainaamiseen.
- **Kirjastoretkiä:** Mahdollisuuksien mukaan tehdään useampi retki lähikirjastoon tai kirjastoautoon. Jokaisella retkellä voi olla oma teema (esim. lainaaminen, runokirjat, tietokirjat, äänitteet jne.). Tavoitteena, että lapset oppivat löytämään erilaisia kirjoja ja tunnistamaan kirjastoissa käytettäviä luokituksia.
- **Kirjastoauto tutuksi vanhemmille:** Vanhemmille tarjotaan mahdollisuus tutustua kirjastoautoon vanhempainillassa. Kirjastoauton henkilökunta kertoo kirjastoauton kokoelmista ja kirjastoreitistä sekä vinkkaa vanhemmille hyviä lastenkirjoja.
- **Kirjojen lainaaminen:** Vanhemmat hankkivat lapselleen kirjastokortin ja käyvät lainaamassa kirjoja lähikirjastosta. Lapsi valitsee yhden lukupassin luettavista kirjoista itse kirjastosta.
- **Teemapäiviä perheille:** Lähikirjastossa järjestetään teemapäiviä, joihin lapset ja vanhemmat kutsutaan esim. satutunneille, kirjavinkkaukseen sekä runotyöpajaan. Kirjailijoita ja kuvittajia voisi houkuttaa mukaan teemapäiviin pitämään erilaisia työpajoja.
 - ➔ Lapsille ja vanhemmille annetaan tehtäväksi käydä yhdessä kirjaston ”tapahtumassa” lukukauden aikana ja kirjoittaa siitä pieni tarina kotona.
- **Blogisivut:** Tehdään lukupassille omat blogisivut, joille voidaan laittaa kirjalistat, aiheeseen liittyviä kuvia, piirustuksia, tehtäviä, omia kokemuksia jne. Esiopettaja tai kirjaston virkailija toimii sivujen ylläpitäjänä, mutta vanhemmat voivat osallistua keskusteluun sivuilla. Materiaalien lataamisessa internetiin huomioidaan tekijänoikeudet ja luvat kuvien käyttöön.

Tehtäviä ja ohjeita vanhemmille

- **Mielenkiintoinen kirja:** Lainaa itsellesi mielenkiintoinen kirja. Valintaperusteena voi olla esimerkiksi kauan aikaa mielessä pyörinyt kirja, mielenkiintoinen kansikuva tai hauska kirjailijan nimi. Kirjaston henkilökunnalta voit kysyä neuvoa sopivan kirjallisuuden löytämiseksi, jos itse et osaa valita laajoista valikoimista.
- **Ole aktiivinen:** Tule mukaan esikoulun vanhempain-iltaan ja lukupiiriin, joissa saat tietoa lukupassista ja lastenkirjojen lukemisen merkityksistä lapselle. Niissä saat myös hyviä kirjavinkkejä kotona lukemiseen ja voit jakaa kokemuksiasi kirjallisuudesta ja lasten kanssa lukemisesta toisten vanhempien kanssa.
- **Arjesta aikaa lukemiselle:** Tiedosta kirjallisuuden ja perheen yhteisten lukuhetkien merkitys lapsesi kehitykseen ja oppimiseen. Saat tehtäväksi järjestää perheesi arjesta aikaa päivittäiselle satujen ja lastenkirjojen lukemiselle. Lukuhetki voi olla esimerkiksi mukava ja rauhallinen iltasatuhetki, sylittelyhetki heti esikoulupäivän jälkeen tai yhteinen tutkimusretki tietokirjoista avautuviin mielenkiintoisiin maailmoihin.
- **Lukupiiri:** Vanhempainillassa saat tehtäväksi kirjata ylös kokemuksia yhteisistä lukuhetkistä: mitä lukivat, mitä lapset tykkäsivät ja millaisina he itse pitivät lukuhetkiä. Myöhemmin pidetään lukupiiri, jossa keskustellaan yhdessä toisten vanhempien kanssa lukukokemuksista ja jaetaan lukuvinkkejä.
- **Mukavia lukukokemuksia:** Palaa muistoissasi lapsuuteen. *Millaisia lukukokemuksia sinulle on jäänyt mieleen? Luettiinko lapsuuden kodissasi lastenkirjoja? Lukivatko vanhempasi aikuisten kirjoja? Onko mieleesi jäänyt joitain tiettyjä kirjoja, joista pidit?* Sinä voit tarjota lapsellesi mukavia lukukokemuksia ja palan omaa lapsuuttasi lukemalla lapsillesi kirjoja, joita sinulle lapsena luettiin tai, joita itse luit mielellään.
- **Hyödynnä kirjaston palveluja:** Jos kirjaston hyllystä ei löydy etsimääsi kirjaa, voit varata sen. Lastenkirjojen varaaminen on maksutonta. Esikoululaisille suunnattuja kirjoja on koottu Oulun kaupunginkirjaston *Kakaravaara*-tietokantaan. Kirjaston henkilökunta auttaa sinua mielellään löytämään etsimäsi.

Tehtävien ideoinnissa käytetyt lähteet:

Airaksinen, R. & Karkkulainen, M. (2012). Draamakka. Vakallinen toiminnallisia kokonaisuuksia. Draamatyö: Helsinki.

Airaksinen, R. & Okkonen, S. (2006). Teatteria tenaville. Lapsi teatterin kokijana. Tammi: Helsinki.

Hakamo, M-L. (2011). Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietouden kehittäminen. Lasten Keskus: Helsinki.

Hattarahousu, haperotukka. (2007). Tuletar: Tampere.

Hietamies, L. & Pertamo, K. (2011). Lapsen kesäkirja. Parhaat puuhavinkit. Minerva kustannus: Helsinki.

Honkonen, L. & Karvonen, P. (1995). Halataan puuta. Luonto- ja liikuntaleikkejä. Kirjayhtymä: Helsinki.

Järvinen, T. (2012). Lapset liikkumaan. Leikkejä, liikuntaa ja harjoituksia. Karisto: Hämeenlinna.

Leskinen, E. (2009). Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. PS-kustannus: Jyväskylä.

Muffe ja Kadonnut avain. Mediakasvatuksen tehtäviä 3-8-vuotiaille. (2006). Kerhokeskus - Koulutyön tuki – Opetusministeriön Mediamuffinssi – hanke. Helsinki.

Peltonen, A. & Kullberg-Turtiainen, M. (2002). Tunnemuksuu ja mututoukka: Tunnetaito-ohjelma esikouluun ja alkuopetukseen. Lasten Keskus: Helsinki.

Saarelma, P. (2012). Kuvitella! Vuoden ympäri silmin ja sormin. Lasten Keskus: Helsinki.

Internet-lähteitä:

Kunnari-lukudiplomi. Saatavana osoitteessa:
<http://www2.edu.fi/kunnari/tapiiri/tehtavat.php>

Lukulumous–lukudiplomi. Saatavana osoitteessa:
http://www.lukulumous.fi/lukulumous_p/tehtavapankki.pdf

Tuusulan kirjaston lukudiplomi. Saatavana osoitteessa:
http://www.tuusula.fi/sivu.tmpl?sivu_id=1707;d=1707

